

Na podlagi drugega odstavka 36. člena zakona o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01 in 96/02-ZUJIK) in v soglasju z ministrom za šolstvo, znanost in šport sprejme ministrica za kulturo

P R A V I L N I K **o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe**

1. člen

Pravilnik določa minimalne pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe za vse vrste knjižnic iz 7. člena zakona o knjižničarstvu (v nadaljnjem besedilu: zakon). Ti so lahko določeni z doseženim povprečjem v dejavnosti ali na drug ustrezen način. Pogoje morajo knjižnice trajno izpolnjevati.

2. člen

Dosežena povprečja za potrebe določanja pogojev izračunava nacionalna knjižnica. V primeru spora v zvezi z elementi in izračuni povprečij opravi strokovno presojo in odloči o doseženih povprečjih nacionalni svet za knjižnično dejavnost.

3. člen

S tem pravilnikom se določijo minimalni pogoji za izvajanje javne službe po vrstah knjižnic: za splošne, šolske, visokošolske in specialne knjižnice ter za nacionalno knjižnico. Knjižnice se pri doseganju obsega dejavnosti in storitev, ki niso določene v tem pravilniku, ravnavajo po standardih in strokovnih priporočilih za posamezne vrste knjižnic v skladu z 11. členom zakona.

Pri splošnih knjižnicah ta pravilnik določa pogoje za osrednje območne (v nadaljnjem besedilu: območne), osrednje, krajevne in potujoče knjižnice.

Območna knjižnica je splošna knjižnica, ki za območje pokrajine ali dela pokrajine opravlja posebne naloge v skladu s 27. členom zakona.

Osrednja knjižnica je splošna knjižnica za območje ene ali več občin, kjer po potrebi organizira mrežo krajevnih knjižnic ali postajališč potujoče knjižnice.

Krajevna knjižnica je organizacijska enota osrednje knjižnice, v kateri le-ta izvaja knjižnično dejavnost, če gre za strnjeno naselje z najmanj 1500 prebivalci in praviloma najmanj 4-kilometrsko oddaljenostjo od osrednje knjižnice ali druge krajevne knjižnice.

Potujoča knjižnica je enota osrednje knjižnice, ki izvaja knjižnično dejavnost na postajališčih v naseljih z manj kot 1500 prebivalci ali za posebne skupine uporabnikov.

Izposojevališče je knjižnica ali del knjižnice, ki izvaja knjižnično dejavnost za uporabnike.

Postajališče je lokacija, na kateri potujoča knjižnica izvaja knjižnično dejavnost, oziroma kraj, kjer se ustavlja bibliobus ali premična zbirka.

Pri šolskih knjižnicah ta pravilnik določa pogoje za knjižnice v osnovni, srednji, višji strokovni in glasbeni šoli ter v knjižnici dijaškega doma in zavoda za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

Pri visokošolskih knjižnicah določa pogoje za univerzitetne knjižnice in knjižnice članic univerz ter samostojnih visokošolskih zavodov.

Pri specialnih knjižnicah določa pogoje za specialne knjižnice in knjižnice, ki izvajajo dejavnost specializiranih in osrednjih specializiranih informacijskih centrov.

Kadar se knjižnice različnih vrst organizacijsko ali prostorsko združujejo, se morajo organizirati tako, da nobena od knjižničnih funkcij prejšnjih knjižnic v združeni knjižnici ni okrnjena.

4. člen

Obseg knjižnične zbirke je odvisen od nalog knjižnice in števila njenih potencialnih uporabnikov. Knjižnično zbirko mora upravljati v skladu z namenom oziroma poslanstvom knjižnice ter njeno nabavno politiko. V knjižnično zbirko sodi poleg tiskanega in drugače tehnično izdelanega gradiva tudi elektronsko gradivo, do katerega knjižnica omogoča dostop v skladu s pogoji uporabe in upoštevaajoč drugo zakonodajo.

5. člen

Knjižnica zagotavlja ustrezen izbor knjižničnega gradiva v zbirki v skladu s svojim poslanstvom, ki je določeno v ustanovitvenem aktu. Za aktualnost knjižnične zbirke mora skrbeti z rednim dopolnjevanjem in rednim izločanjem knjižničnega gradiva v skladu s tem pravilnikom in navodili nacionalne knjižnice o izločanju in odpisu gradiva.

Nacionalna in območne knjižnice pridobivajo in hranijo poleg aktualnega gradiva tudi gradivo, ki je kulturna dediščina ali kulturni spomenik. Nacionalna knjižnica hrani tudi gradivo, ki ima status arhivskega knjižničnega gradiva. Te knjižnice takega gradiva praviloma ne izločajo in ne odpisujejo. Tako gradivo lahko pridobivajo in hranijo tudi druge knjižnice v soglasju s svojim ustanoviteljem.

6. člen

Knjižnica ima gradivo urejeno v skladu s tem pravilnikom, s področnimi standardi in strokovnimi priporočili ter s tistimi mednarodnimi strokovnimi standardi, strokovnimi priporočili in navodili, ki jih določi nacionalna knjižnica.

Vsaka knjižnica, bibliobus in vse posebne zbirke knjižnice morajo imeti katalog knjižničnega gradiva knjižnice, bibliobusa ali posebne zbirke ter dostop do vzajemnega kataloga.

Knjižnica dopolnjuje javne listkovne kataloge, dokler ne zagotovi računalniškega kataloga.

Knjižnica omogoča uporabnikom dostop do javnega vzajemnega kataloga in do svetovnega spleta.

Knjižnica postavlja gradivo v prosti pristop na podlagi sistema UDK (univerzalna decimalna klasifikacija), ki je prilagojen namenu knjižnice. Drug sistem postavitve lahko uporablja, če sistem iz prvega odstavka zaradi premajhne specializiranosti ne omogoča postavitve gradiva v skladu z njenim namenom oziroma poslanstvom. Za potrebe uporabnikov knjižnica obrazloži sistem postavitve gradiva v prosti pristop v pravilniku o splošnih pogojih poslovanja knjižnice.

7. člen

Število delavcev v knjižnici je odvisno od obsega knjižničnih zbirk, letnega prirasta gradiva in števila oziroma potreb potencialnih uporabnikov.

Strokovni delavci morajo imeti opravljen strokovni izpit v skladu s pravilnikom, ki določa način opravljanja bibliotekarskega izpita.

Direktor oziroma direktorica samostojne knjižnice, ki vodi strokovno delo knjižnice, in odgovorna oseba, ki vodi strokovno delo nesamostojne knjižnice, mora izpolnjevati pogoje za strokovnega delavca knjižnice.

8. člen

Knjižnica mora imeti prostor, katerega velikost je sorazmerna s številom nalog, ki jih knjižnica opravlja in s številom oziroma potrebami potencialnih uporabnikov, ki jim služi. Prostor, kjer deluje knjižnica, mora omogočati varno in pregledno ureditev in dostop do knjižničnega gradiva in tehnične opreme namenjene uporabnikom, dostop in uporabo knjižničnih storitev za vse uporabnike, ustrezne delovne pogoje za knjižničarje ter zadostna skladišča za gradivo.

Pri gradnji novih knjižnic in adaptacijah obstoječih se prostor oblikuje v skladu z veljavnimi strokovnimi standardi in priporočili.

9. člen

Knjižnice morajo imeti ustrezno tehnično in drugo opremo, potrebno za delovanje, imeti morajo tehnično opremo za nabavo, obdelavo, predstavljanje, uporabo in reproduciranje gradiva, ki ga hranijo, in za izvajanje informacijske dejavnosti.

Pri gradnji novih knjižnic in adaptacijah obstoječih se oprema oblikuje v skladu z veljavnimi strokovnimi standardi in priporočili.

10. člen

Namen in organiziranost knjižnice sta določena v ustanovitvenem aktu knjižnice, za nesamostojne knjižnice pa v ustreznem internem aktu javnega zavoda, znotraj katerega deluje knjižnica.

Notranja organizacija knjižnice je prilagojena velikosti knjižnice.

Posamezne vrste knjižnic se lahko povezujejo v mreže v skladu z nalogami, ki jih določa zakon.

SPLOŠNE KNJIŽNICE

11. člen

Splošna knjižnica ima ustrezen obseg gradiva, če ima v osrednji, krajevnih in potujočih knjižnicah skupaj najmanj 3,7 enote gradiva na prebivalca svojega območja in v okviru tega najmanj 0,3 enote neknjižnega gradiva na prebivalca ter omogoča dostop do elektronskih virov.

Krajevna knjižnica, ki izvaja dejavnost za območje do 2000 prebivalcev, ima 4 enote gradiva na prebivalca, vendar zbirka ne sme biti manjša od 6.000 enot gradiva.

Bibliobus ima v vozilu na eni vožnji vsaj 2.500 enot gradiva, premične zbirke vsebujejo najmanj po 250 enot, ki jih knjižnica na postajališčih menjava vsaj štirikrat letno.

Splošna knjižnica, ki deluje na narodnostno mešanem območju, ima v okviru zbirke najmanj 3,7 enote gradiva na pripadnika narodnosti v jezikih narodnih skupnosti. Na območjih, kjer živijo pripadniki drugih manjšinskih etničnih skupin, mora knjižnica omogočiti dostopnost knjižničnega gradiva v njihovem jeziku, bodisi z oblikovanjem lastne zbirke ali s sodelovanjem z drugimi knjižnicami.

Splošna knjižnica dopolnjuje knjižnično zbirko z letnim prirastom 200 enot gradiva na 1000 prebivalcev, knjižnica na narodnostno mešanem območju dopolnjuje zbirko z 220 enotami gradiva v jezikih narodnih skupnosti na 1000 pripadnikov narodnosti (če je gradivo dostopno).

V okviru prirasta iz prejšnjega odstavka dopolnjuje knjižnično zbirko z letnim prirastom najmanj 22 enot neknjižnega gradiva na 1000 prebivalcev in najmanj 40 naslovov tekoče naročenih serijskih publikacij letno. To smiselno velja tudi za neknjižno gradivo in tekoče naročene serijske publikacije v jezikih narodnih skupnosti za knjižnice na narodnostno mešanem območju. V to število je vključen tudi prirast neknjižnega gradiva za potrebe drugih manjšinskih etničnih skupin.

Krajevna knjižnica, ki izvaja dejavnost za območje do 2000 prebivalcev, ima najmanj 20 naslovov tekoče naročenih serijskih publikacij letno.

Območna knjižnica dopolnjuje knjižnično zbirko dodatno s 14 enotami gradiva na 1000 prebivalcev območja.

12. člen

Splošna knjižnica ima ustrezen izbor gradiva, kadar letni prirast gradiva sestavlja 60% naslovov strokovnega in 40% naslovov leposlovnega gradiva na tiskanih in drugih medijih.

Pri izboru gradiva upošteva potrebe odraslega prebivalstva ter otrok in mladine. Slednjim nameni 30% naslovov gradiva v okviru letnega prirasta, če je gradivo dostopno na tržišču.

Odstopanja od določb prejšnjih odstavkov lahko dosežejo do dva odstotka naslovov.

Referenčno gradivo, ki je namenjeno prezenčni izposoji, obsega največ 10% celotne knjižnične zbirke.

Tako razmerje med vrstami gradiva ima vsaka krajevna knjižnica.

Splošna knjižnica v osrednji in krajevnih knjižnicah zbira publikacije in informacije javnega značaja, pomembne za lokalno skupnost, ter omogoča dostop do elektronskih publikacij javnih oblasti na svetovnem spletu.

Splošna knjižnica lahko za opravljanje nalog na domoznanskem in informacijskem področju oziroma za opravljanje dejavnosti za skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, tudi v sodelovanju z drugimi knjižnicami, organizira posebne zbirke knjižničnega gradiva, vendar le takrat, ko ima najmanj 5000 naslovov takega gradiva.

Območna knjižnica ima poleg gradiva, s katerim izvaja naloge osrednje knjižnice, povečan izbor gradiva, ki obsega zlasti čim popolnejšo zbirko slovenske založniške produkcije.

13. člen

Knjižnična zbirka splošne knjižnice je urejena tako, da omogoča prost dostop do večine gradiva in učinkovito samostojno uporabo, območna knjižnica pa tako, da omogoča prost dostop do večine aktualnega gradiva. Vsaka splošna knjižnica ima referenčno gradivo v prostem pristopu.

Gradivo za mladino je postavljeno ločeno od gradiva za odrasle, pri čemer je leposlovje urejeno po starostnih stopnjah otrok.

Domoznansko gradivo je postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko.

Gradivo, ki je postavljeno v skladiščnih prostorih knjižnice, mora biti strokovno urejeno tako, da omogoča takojšnjo dostopnost.

Splošna knjižnica je aktivno vključena v nacionalni vzajemni bibliografski sistem.

Splošna knjižnica ima računalniški katalog za vse svoje gradivo vsaj v osrednji knjižnici. Tudi krajevne knjižnice v svoji mreži vključijo v vzajemni bibliografski sistem.

14. člen

Splošne knjižnice zaposlujejo strokovne, manipulativne in administrativno-tehnične delavce. Nosilni poklici strokovnih delavcev so: bibliotekar (najmanj univerzitetna izobrazba), višji knjižničar (najmanj višja izobrazba) in knjižničar (srednja izobrazba). Splošna knjižnica zaposluje strokovne delavce okvirno v razmerju 70% bibliotekarjev in višjih knjižničarjev in 30% drugih strokovnih delavcev.

Strokovni delavci, ki vodijo strokovno delo knjižnice ali izvajajo izbor gradiva za nakup in izločanje, bibliografsko obdelavo, posredovanje informacij, promocijske in izobraževalne storitve za uporabnike, domoznastvo ali vodijo dejavnosti oziroma posebne zbirke, morajo biti bibliotekarji ali višji knjižničarji. Direktor knjižnice mora imeti najmanj univerzitetno izobrazbo.

Splošna knjižnica ima za opravljanje nalog iz 2. člena zakona najmanj 0,32 strokovnega delavca na 1000 prebivalcev in najmanj 1 administrativno-tehničnega oziroma manipulativnega delavca na 10.000 prebivalcev. Splošna knjižnica, ki ima poleg osrednje knjižnice tudi več kot dve krajevni knjižnici, ima najmanj 0,37 strokovnega delavca na 1000 prebivalcev. Poleg tega ima 1 voznika in 1,5 strokovnega delavca za obratovanje bibliobusa do obsega 40 ur tedensko.

Za opravljanje dodatnih nalog iz 16. člena zakona ima knjižnica še vsaj po 0,32 strokovnega delavca za vsako od teh nalog, ki jo izvaja. Za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke ima 1 strokovnega delavca na prirast 5000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj.

Splošne knjižnice na narodnostno mešanih območjih imajo poleg tega še 2 strokovna delavca z aktivnim znanjem jezika manjšinske narodne skupnosti za izvajanje nabave in obdelave gradiva v tem jeziku ter za izvajanje posebnih oziroma podvojenih storitev za uporabnike v tem jeziku za celotno območje, kjer živijo pripadniki te skupnosti. Knjižnice, ki delujejo na teh območjih, se dogovorijo o skupnem zagotavljanju dejavnosti za potrebe manjšinske narodne skupnosti. Soglasje k sistemizaciji knjižnic za del dejavnosti, namenjen manjšinski narodni skupnosti, izda ministrstvo, pristojno za kulturo.

Za opravljanje posebnih nalog v osrednji območni knjižnici ima splošna knjižnica zaposlene vsaj 3 strokovne delavce z najmanj univerzitetno izobrazbo. Za opravljanje nalog iz 27. člena zakona ima zaposlene delavce za področja katalogizacije in posredovanja informacij, svetovanja pri organizaciji knjižnične mreže, načrtovanja in usklajevanja računalniškega sistema ter koordinacije domoznanske dejavnosti in izločanja gradiva. Soglasje k sistemizaciji knjižnic za del dejavnosti, namenjen izvajanju nalog osrednje območne knjižnice, izda ministrstvo, pristojno za kulturo.

15. člen

Knjižnica ima ustrezne prostore, če razpolaga s prostorom v obsegu najmanj 300 m² na 10.000 prebivalcev v celotni mreži. Za uporabo gradiva v knjižnici ima splošna knjižnica najmanj 2 čitalniška sedeža na 1000 prebivalcev in 0,25 računalniškega delovnega mesta za uporabnike na 1000 prebivalcev.

Za načrtovanje oziroma gradnjo novih prostorov veljajo določila razvojnih normativov iz 37. člena zakona ter standardov in strokovnih priporočil iz 11. člena zakona.

16. člen

Knjižnica ima pohištveno opremo, ki ustreza njenemu namenu.

Knjižnica ima tehnično in komunikacijsko opremo, ki omogoča strokovno delo zaposlenih in dostop uporabnikov do gradiva in informacij knjižnice (ustrezno opremljene računalnike za delovna mesta strokovnih in upravnih delavcev, telekomunikacijsko opremo, ki mora zagotavljati hkratno opravljanje vseh nalog knjižnice, telefone z ločenimi številkami za posredovanje informacij uporabnikom, tiskalnike za potrebe računalniške izposoje gradiva in potrebe uporabnikov, preslikovalne stroje ustreznih formatov in mikrofilmske čitalnike, avdio in video opremo itd.)

17. člen

Splošna knjižnica organizira dostopnost knjižnične dejavnosti za vse prebivalce na svojem območju kot samostojni javni zavod. Lahko je enovita organizacija ali pa v skladu z obsegom dejavnosti razdeljena na notranje organizacijske enote. Če na svojem območju organizira mrežo krajevnih knjižnic in potujoče knjižnice, le-te niso samostojne enote, ampak so del službe ali oddelka za delo z uporabniki.

Kadar so na območju splošne knjižnice naselja oziroma območja naseljena tako, da tvorijo zaključeno celoto z več kot 1500 prebivalci, ki so več kot 4 km oddaljena od osrednje knjižnice, organizira knjižnica izposojevališča oziroma krajevne knjižnice, ter postajališča potujoče knjižnice za naselja z manjšim številom prebivalcev.

Splošna knjižnica lahko povečuje ali zmanjšuje območje svojega delovanja v skladu z dogovori z občinami in v soglasju s strokovnimi službami Ministrstva za kulturo in nacionalne knjižnice ter samoupravnima narodnima

skupnostma, če gre za območja, kjer živijo njuni pripadniki. Dogovori morajo zagotavljati strokovnost opravljanja knjižnične dejavnosti na dogovorjenem območju, v primeru razdruževanja pa morajo biti predmet delitve tudi stroški, ki nastanejo zaradi delitve.

Splošna knjižnica deluje v mreži, ki obsega osrednjo in krajevne knjižnice ter postajališča potujoče knjižnice in premičnih zbirk. Mreža je oblikovana tako, da omogoča primerno izvajanje knjižnične dejavnosti v vseh občinah, ki skupaj ustanovijo splošno knjižnico ali s knjižnico podpišejo pogodbo o izvajanju knjižnične dejavnosti (priloga 1: Mreža splošnih knjižnic v Sloveniji). Sedež samostojne knjižnice (osrednja knjižnica) je načeloma v občini z največjim številom prebivalstva izmed tistih, ki so soustanoviteljice ali pogodbene partnerice knjižnice.

Osrednje splošne knjižnice v mestih, ki so središča širših območij, opravljajo tudi posebne naloge območnih knjižnic. Splošna knjižnica, ki opravlja posebne naloge območne knjižnice s soglasjem ustanovitelja, ima v pogodbi z ministrstvom, pristojnim za kulturo, podrobneje opredeljene naloge in njihovo financiranje.

ŠOLSKE KNJIŽNICE

18. člen

Šolska knjižnica zagotavlja knjižnično gradivo za učence, dijake, študente in vajence (v nadaljnjem besedilu: učence) ter strokovne delavce šole. Šolska knjižnica mora imeti najmanj 3000 enot gradiva za učence in 1000 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce, oziroma v šolah, ki imajo več kot 300 učencev, najmanj 10 knjig na učenca in najmanj 40 knjig na strokovnega delavca šole ter ustrezno število serijskih publikacij, ki ne sme biti manjše od 25 tekoče naročenih naslovov.

Ne glede na določbe drugega odstavka tega člena mora imeti šolska knjižnica v glasbeni šoli in dijaškem domu z manj kot 300 učenci oziroma dijaki najmanj 1500 enot gradiva za učence oziroma dijake in najmanj 500 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce. Šolska knjižnica v glasbeni šoli oziroma dijaškem domu z več kot 300 učenci oziroma dijaki pa mora imeti najmanj 3000 enot gradiva za učence oziroma dijake in najmanj 1000 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce.

Knjižnično zbirko dopolnjuje z najmanj 1 knjigo na učenca, 5 knjigami na strokovnega delavca šole in posodablja z vsaj 1 naslovom serijskih publikacij letno. Število izvodov tekoče naročenih naslovov serijskih publikacij je odvisno od velikosti šole.

Prirast neknjižnega gradiva obsega najmanj 10% skupnega prirasta gradiva v knjižnici.

Navedene minimalne količine gradiv veljajo za šolo kot celoto, vključno s podružnicami, organizacijskimi enotami, enotami in dislociranimi oddelki.

19. člen

Knjižnična zbirka šolske knjižnice mora biti v skladu s programi, ki jih šola izvaja, in z učnimi načrti. Ob spremembi programov šole knjižnica zagotavlja ustrezno knjižnično gradivo za poučevanje in učenje po novih programih.

Knjižnica ima ustrezno leposlovno in strokovno gradivo, gradivo v tujih jezikih, ki se poučujejo na šoli, ustrezno referenčno gradivo, zbirko gradiva, ki nastaja na šoli, strokovno gradivo s področja pedagogike, metodike, didaktike, sociologije, psihologije, bibliotekarstva in informacijskih znanosti ter strokovno, pedagoško in poljudnoznanstveno periodiko za otroke in mladino.

Knjižnično zbirko knjižnice v osnovni šoli, zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine s posebnimi potrebami in dijaškem domu sestavlja okvirno 60% naslovov leposlovnega in 40% naslovov strokovnega gradiva, v knjižnici srednje šole je to razmerje 50% proti 50%. Knjižnično zbirko v knjižnici glasbene šole sestavlja strokovno gradivo. Šola zagotavlja strokovno gradivo, ki je povezano z njenim učnim programom in pedagoškim delom.

Knjižnično zbirko knjižnice na višji strokovni šoli sestavlja strokovno gradivo.

Referenčno gradivo v prezenčni izposoji obsega vsaj 10% knjižnične zbirke.

Serijske publikacije morajo zajemati vsa področja iz programa oziroma programov šole vsaj z 1 naslovom.

20. člen

V knjižnici osnovne šole je gradivo za učence postavljeno ločeno od gradiva za strokovne delavce.

Leposlovno gradivo za učence je v prostem pristopu razvrščeno po starostnih stopnjah. Ljudsko slovo ter leposlovje v tujih jezikih je postavljeno posebej.

Strokovno gradivo je praviloma urejeno po sistemu UDK (univerzalna decimalna klasifikacija). Poučno gradivo za otroke in mladino je urejeno in postavljeno po prilagojenem sistemu UDK.

V knjižnici srednje šole oziroma višje strokovne šole je gradivo postavljeno skupaj za dijake oziroma študente in

strokovne delavce in je praviloma razvrščeno po sistemu UDK.

Šolska knjižnica ima računalniški katalog oziroma listkovni abecedni imenski in sistematski katalog po sistemu UDK za gradivo, ki še ni računalniško obdelano.

21. člen

Število zaposlenih v knjižnicah osnovne šole, srednje šole, glasbene šole, višje strokovne šole, zavoda za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter dijaškega doma določajo predpisi s področja šolstva.

22. člen

Vsaka šolska knjižnica mora imeti takšne prostorske pogoje, ki omogočajo varno in pregledno ureditev knjižničnega gradiva in tehnične opreme, delo zaposlenih in nemoteno uporabo knjižničnega gradiva.

Knjižnica v šoli z 20 oddelki meri najmanj 80 m². V podružnični šoli ali dislocirani enoti z najmanj štirimi oddelki mora biti knjižnični dejavnosti v okviru šolskih prostorov zagotovljen ustrezen prostor za računalniško in komunikacijsko opremo, za izposojanje gradiva in izvajanje knjižničnih informacijskih znanj.

Za načrtovanje oziroma gradnjo novih prostorov veljajo določila razvojnih normativov iz 37. člena zakona ter standardov in strokovnih priporočil iz 11. člena zakona.

23. člen

Knjižnica mora v prostorih knjižnice ali v okviru šole zagotavljati dostop do opreme za uporabo vseh vrst gradiva, ki je v njeni ponudbi.

Za dejavnost šolske knjižnice je potrebno zagotoviti naslednjo opremo: telefon, dostop do telefaksa, možnost uporabe preslikovalnega stroja, dostop do druge opreme za reproduciranje gradiva šolske knjižnice, ustrezno število multimedijskih osebnih računalnikov za delo knjižničarjev, za uporabnike pa ustrezno število računalnikov za iskanje informacij in individualno učenje, z ustrezno programsko opremo, vendar najmanj en računalnik za vsakega zaposlenega knjižničarja in najmanj en računalnik za uporabnike z dostopom do svetovnega spleta.

24. člen

Šolska knjižnica deluje v osnovnih šolah in podružnicah osnovnih šol ter vrtcih; v srednjih šolah (splošnih in strokovnih gimnazijah, poklicnih srednjih šolah ter srednjih tehničnih in srednjih strokovnih šolah) in dislociranih enotah srednjih šol, v višjih strokovnih šolah, zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami; domovih za učence in dijaških domovih ter v glasbenih šolah.

VISOKOŠOLSKE KNJIŽNICE

25. člen

Univerzitetna knjižnica ima najmanj 50.000 enot gradiva in naroča ali omogoča dostop vsaj do 1000 redno naročenih naslovov serijskih publikacij.

Knjižnica članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda ima vsaj 10.000 enot gradiva in najmanj po 2 izvoda študijskega gradiva, predpisanega na članici univerze ali samostojnem visokošolskem zavodu. Omogoča dostop do vsaj 100 naslovov serijskih publikacij.

26. člen

Visokošolska knjižnica zbira gradivo, povezano s pedagoškim, znanstvenoraziskovalnim in umetniškim procesom na univerzi, na vseh članicah univerze oziroma v samostojnih visokošolskih zavodih.

Univerzitetna knjižnica gradi predvsem temeljno knjižnično zbirko, ki obsega referenčno gradivo in temeljna dela s predmetnih področij univerze, doktorske disertacije in magistrske naloge, ki so nastale na univerzi, in dela, ki so nastala v okviru univerze. Uporabnikom omogoča dostop do elektronskih virov, ki podpirajo študijske programe ter znanstvenoraziskovalno in umetniško dejavnost na univerzi.

Knjižnica članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda v skladu s svojim poslanstvom gradi knjižnično zbirko, ki obsega referenčno gradivo in gradivo, ki podpira študijske programe ter znanstvenoraziskovalno in

umetniško delo članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda, in doktorske disertacije, magistrske ter diplomske naloge, ki so nastale na članici univerze oziroma samostojnem visokošolskem zavodu. Uporabnikom omogoča dostop do elektronskih virov, ki podpirajo študijske programe članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda.

27. člen

Visokošolska knjižnica ima v prostem pristopu vsaj referenčno zbirko in vsaj 2 izvoda predpisanega študijskega gradiva.

Knjižnica članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda je aktivno vključena v nacionalni vzajemni bibliografski sistem in usklajuje strokovno obdelavo knjižničnega gradiva z univerzitetno knjižnico.

28. člen

Univerzitetna knjižnica ima ustrezno število strokovnih delavcev v skladu s svojim namenom oziroma z nalogami, ki jih opravlja. Za vsako nalogo, ki jo izvaja in koordinira v okviru univerze in je določena z zakonom, ima vsaj še po enega strokovnega delavca z najmanj univerzitetno izobrazbo.

V knjižnicah članic univerz oziroma samostojnih visokošolskih zavodov so zaposleni strokovni delavci v skladu z obsegom in vrsto nalog ter številom potencialnih uporabnikov (vpisanih študentov, visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev). Knjižnica članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda mora imeti zaposlena najmanj 2 delavca z univerzitetno izobrazbo bibliotekarske ali druge ustrezne smeri v skladu s pedagoško ter znanstveno-raziskovalno in umetniško dejavnostjo, ki jo opravlja članica univerze oziroma samostojni visokošolski zavod, za opravljanje dejavnosti iz 2. in 29. člena zakona. Za vsako nalogo, ki jo koordinirajo ali izvajajo za potrebe knjižničnega sistema univerze, imajo vsaj še po enega strokovnega delavca.

Obseg nalog iz prejšnjega odstavka in potrebno število zaposlenih se določi ob upoštevanju standardov in strokovnih priporočil iz 11. člena zakona.

29. člen

Univerzitetna knjižnica mora imeti ustrezen prostor glede na velikost univerze in obseg nalog, ki jih opravlja. Poleg prostora za postavitev gradiva v prosti pristop in za skladiščno postavitev mora imeti ustrezen prostor za informacijske storitve ter prostor za študij in raziskovalno delo.

Knjižnica članice univerze oziroma samostojnega visokošolskega zavoda mora imeti ustrezen prostor glede na obseg nalog, ki jih opravlja, in ki omogoča postavitev dela zbirke v prosti pristop, postavitev ustrezne opreme in vsaj 1 čitalniško mesto na 50 potencialnih uporabnikov.

Za načrtovanje oziroma gradnjo novih prostorov veljajo določila razvojnih normativov iz 37. člena zakona ter standardov in strokovnih priporočil iz 11. člena zakona.

30. člen

Visokošolska knjižnica mora imeti ustrezno opremo v skladu z obsegom nalog, ki jih opravlja. Imeti mora telefon, telefaks in preslikovalni stroj ter najmanj en računalnik z dostopom do svetovnega spleta za uporabnike. Zagotavljati mora vsaj 1 računalniško mesto z dostopom do svetovnega spleta na vsakih 300 potencialnih uporabnikov.

31. člen

Visokošolske knjižnice delujejo v okviru članic univerz ter samostojnih visokošolskih zavodov. Lahko so samostojni javni zavodi ali enote visokošolskih zavodov.

Univerza lahko s posebnim aktom določi mrežo visokošolskih knjižnic.

SPECIALNE KNJIŽNICE

32. člen

Specialna knjižnica ima najmanj 50 enot aktualnega gradiva na potencialnega uporabnika, vendar ne manj kot 500 enot knjig ter 10 naslovov redno naročenih serijskih publikacij, ki pokrivajo osnovno področje njenega delovanja.

Svojim uporabnikom omogoča tudi dostop do elektronskih publikacij in informacijskih virov s poudarkom na

elektronskih podatkovnih zbirkah znanstvenih in strokovnih člankov.

Knjižnično zbirko letno dopolnjuje z najmanj 1 knjigo na uporabnika ali s 5 knjigami na strokovnega ali raziskovalnega delavca v organizaciji, katere del je, in posodablja z vsaj 1 naslovom strokovnih oziroma znanstvenih časopisov.

33. člen

Specialna knjižnica ima v svoji zbirki gradivo, ki je vsebinsko povezano s strokovnim področjem organizacije, v okviru katere deluje knjižnica. Če je specialna knjižnica samostojna, ima v zbirki gradivo za vsa strokovna področja, za pokrivanje katerih je bila ustanovljena.

Izbor gradiva se spreminja v skladu s spremembami vsebine delovanja organizacije, v okviru katere knjižnica deluje. Specialna knjižnica praviloma nima historičnega gradiva, izjema je le gradivo, ki je pomembno za nacionalno kulturno dediščino oziroma je kulturni spomenik.

34. člen

Specialna knjižnica ima računalniški katalog in listkovni abecedni imenski in sistematski katalog za gradivo, ki še ni računalniško obdelano. Javne listkovne kataloge dopolnjuje, dokler ne zagotovi računalniškega kataloga za vse gradivo.

Specialna knjižnica gradi specializirane kataloge oziroma podatkovne zbirke člankov ter omogoča dostop do specializiranih elektronskih informacijskih virov s področja, ki ga pokriva.

Knjižnica omogoča uporabnikom dostop do svetovnega spleta.

Specialna knjižnica, ki opravlja knjižnično dejavnost kot javno službo v skladu z 2., 31. in 32. členom zakona, mora imeti dostop do vzajemnega kataloga, oziroma je dolžna sodelovati v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu pod pogoji, ki jih določi pristojno ministrstvo.

Specialna knjižnica ima večino gradiva v prostem pristopu. Gradivo je razporejeno po osnovnih vsebinskih skupinah, primerno področju, ki ga knjižnica pokriva.

35. člen

Specialna knjižnica ima redno zaposlenega vsaj enega strokovnega knjižničnega delavca na 5000 enot gradiva. Strokovni delavec specialne knjižnice mora imeti vsaj univerzitetno izobrazbo ustrezne smeri, praviloma s področja, na katerem specialna knjižnica deluje, ali univerzitetno bibliotekarsko izobrazbo.

Knjižnica, ki opravlja naloge osrednjega specializiranega informacijskega centra, mora za preverjanje kvalitete vnosov bibliografskih podatkov o raziskovalnem delu imeti zaposlenega vsaj enega strokovnega delavca z magisterijem z znanstvenega področja, ki ga osrednji specializirani center pokriva, in z opravljenim bibliotekarskim izpitom. Ostale pogoje za opravljanje teh nalog določi pristojni minister.

36. člen

Specialna knjižnica mora imeti ustrezne prostore, ki niso manjši od 80 m² in vsaj eno čitalniško mesto na 50 potencialnih uporabnikov.

Knjižnica ali druga organizacija, ki opravlja naloge osrednjega specializiranega informacijskega centra, mora zagotavljati dodaten prostor za delo strokovnih delavcev, ki izvajajo njegove naloge.

37. člen

Specialna knjižnica ima telefon, dostop do telefaksa in preslikovalnega stroja in vsaj eno računalniško mesto z dostopom do svetovnega spleta za uporabnike.

38. člen

Specialne knjižnice delujejo v okviru matičnih organizacij. V posebnih primerih so lahko samostojne pravne osebe.

Osrednji specializirani informacijski centri so lahko enote v okviru specialnih ali visokošolskih knjižnic in opravljajo specializirano informacijsko dejavnost za znanstvena področja, ki jih te knjižnice pokrivajo.

39. člen

Nacionalna knjižnica ima zbirko vsega gradiva, ki ima značaj slovenike, in zbirko temeljne tuje literature.

Svoje zbirke dopolnjuje z obveznim izvidom gradiva, nakupom slovenike in nakupom vsaj 2000 tujih monografskih publikacij letno ter nakupom vsaj 1000 naslovov tujih serijskih publikacij v tiskani obliki.

Za razvoj posebnih zbirk s področij bibliotekarstva, glasbe, kartografije, slikovnega gradiva, avdio vizualnega gradiva in drobnega tiska zagotavlja nakup vsaj 1000 naslovov letno. Knjižnica lahko ustanovi novo posebno zbirko s soglasjem Ministrstva za kulturo, če posebno gradivo obsega vsaj 5000 enot. Knjižnica zagotavlja dostop do elektronskih publikacij in informacijskih virov.

Če nacionalna knjižnica opravlja tudi naloge univerzitetne knjižnice, se njeno gradivo glede na vsebinsko ustreznost smiselno uporablja za potrebe obeh funkcij.

40. člen

Nacionalna knjižnica zbira knjižnično gradivo, ki izpolnjuje vsaj enega od navedenih kriterijev (slovenika):

- je nastalo na slovenskem ozemlju,
- ga je izdala slovenska založba,
- njegovi avtorji so Slovenci ali pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti in drugih manjšinskih skupnosti v Sloveniji,
- je v slovenskem jeziku in/ali
- se po svoji vsebini nanaša na Slovenijo in Slovence.

Vse publikacije, ki imajo značaj slovenike, zbira v najmanj dveh izvodih, od katerih je eden arhivski.

Zbira publikacije, ki so nastale pri Slovencih v zamejstvu in pri Slovencih po svetu in vse publikacije, ki jih sofinancira slovenska država in so izdane v tujini.

Gradi izčrpno zbirko starih tiskov, ki imajo značaj slovenike, ter rokopisnega gradiva literarnih in drugih avtorjev, ki so pomembni za slovensko zgodovino.

Kot osrednja državna knjižnica zbira in omogoča dostop do uradnih publikacij in drugih dokumentov, ki jih izdajajo državni organi in organi lokalnih skupnosti v Sloveniji. Zbira in omogoča dostop do uradnih publikacij, ki jih izdajajo Svet Evrope, Evropska unija in druge mednarodne organizacije oziroma države, s katerimi sklene nacionalna knjižnica dogovor o deponiranju ali izmenjavi uradnih publikacij in drugih uradnih dokumentov.

Nacionalna knjižnica gradi zbirko tuje znanstvene in strokovne literature z vseh področij znanosti, predvsem pa s področja humanistike in družboslovja. Sistematično pridobiva dela, ki vsebinsko dopolnjujejo gradivo iz celotne knjižnične zbirke in dela, ki omogočajo razvoj dejavnosti, ki jih nacionalni knjižnici predpisuje zakon.

Nacionalna knjižnica kot državni informacijski in referalni center zagotavlja univerzalno in izčrpno zbirko referenčnega gradiva oziroma omogoča dostop do bibliografskih in drugih referenčnih virov v vseh oblikah.

41. člen

Nacionalna knjižnica sodeluje v sistemu vzajemne katalogizacije. Posamezne bibliografske podatkovne zbirke gradi ločeno, vendar morajo biti dostopne preko medmrežja.

Za posebne vrste gradiva knjižnica oblikuje posebne zbirke v skladu z 39. členom tega pravilnika.

Nacionalna knjižnica ima večino gradiva v zaprtih skladiščih. Del gradiva postavi v prosti pristop, če to dopuščajo narava gradiva, prostorski pogoji in oprema posameznih zbirk ter kriteriji varovanja in zaščite gradiva.

Arhivski izvod gradiva je urejen po enakih strokovnih pravilih kot gradivo, ki je namenjeno uporabi in izposoji. Hrani se ločeno od gradiva, namenjenega izposoji in z upoštevanjem načel za varovanje in zaščito tovrstnega knjižničnega gradiva.

42. člen

Nacionalna knjižnica ima ustrezno število delavcev, kadar lahko v celoti izvaja dejavnosti iz 2., 33. in 47. člena zakona.

Za vsakih 200.000 enot prirasta knjižnične zbirke ji pripada zaposlitev enega novega delavca za obdelavo, hranjenje ali posredovanje gradiva in informacij.

43. člen

Prostori za skladiščenje in arhiviranje gradiva so ločeni. Prostori za strokovno delo z gradivom so ločeni od prostorov za uporabnike.

Najdragocenejše gradivo se hrani v trezorju.

Skladišča so opremljena tako, da omogočajo hranjenje gradiva v skladu s kriteriji varovanja in zaščite.

Nacionalna knjižnica omogoča uporabo gradiva v splošnih čitalnicah in čitalnicah posebnih zbirk ter zagotavlja ustrezne prostorske pogoje za izobraževanje, restavratorsko dejavnost in reproduciranje gradiva, kot so fotolaboratorij, preslikovalnica in prostori za digitalizacijo gradiva, ter prostore za uporabo gradiv, ki zahtevajo posebne pogoje.

44. člen

Nacionalna knjižnica ima opremo za izvajanje dejavnosti iz 2., 33. in 47. člena zakona, predvsem pa zagotavlja tehnično opremo za vzdrževanje, uporabo in reproduciranje gradiva, ki ga hrani in posreduje v uporabo.

POSTOPEK UGOTAVLJANJA IZPOLNJEVANJA POGOJEV ZA IZVAJANJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI

45. člen

Knjižnice se v razvidu razvrstijo v tri kategorije razvitosti glede na stopnjo izpolnjevanja pogojev, določenih v tem pravilniku za posamezno vrsto knjižnic, in sicer v 1. kategorijo (razvite), 2. kategorijo (srednje razvite) in 3. kategorijo (nerazvite).

V 1. kategorijo spadajo knjižnice, ki v celoti izpolnjujejo predpisane pogoje.

V 2. kategorijo spadajo knjižnice, ki dosegajo vsaj 50% predpisanih pogojev, ki se nanašajo na obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva in ustrezno usposobljene strokovne delavce.

V 3. kategorijo spadajo knjižnice, ki ne dosegajo vsaj 50% predpisanih pogojev po merilih iz prejšnjega odstavka.

Odstotek doseženih pogojev se izračuna tako, da se po predhodno ugotovljeni stopnji izpolnitve nominalno določenega normativa po vsakem merilu posebej, izračuna povprečna vrednost po vseh upoštevanih merilih.

46. člen

Odločbo o izpolnjevanju pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti izda ministrstvo, pristojno za posamezno vrsto knjižnic, na podlagi mnenja o izpolnjevanju pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti, ki ga poda Narodna in univerzitetna knjižnica (v nadaljnjem besedilu: NUK).

V mnenju oziroma odločbi se opredeli stopnja razvitosti knjižnice skladno s 45. členom tega pravilnika.

Odločba iz prvega odstavka tega člena je podlaga za vpis knjižnice v razvid knjižnic, ki ga izvede NUK po postopku, ki je določen s pravilnikom o razvidu knjižnic.

Preverjanje izpolnjevanja pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti po tem pravilniku se izvaja vsaka tri leta.

Za NUK izda mnenje o izpolnjevanju pogojev strokovna komisija iz 20. člena zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02).

47. člen

Direktor knjižnice (oziroma za knjižnico odgovorna oseba v nesamostojni knjižnici) je odgovoren za pravilnost podatkov in za pravočasno posredovanje izpolnjenih vprašalnikov NUK.

48. člen

Pristojni ministrstvi iz 58. člena zakona izvajata strokovni nadzor nad izvajanjem javne službe tako, da v triletnih intervalih za vsako knjižnico glede na pogoje iz 36. člena zakona ter v skladu z določili tega pravilnika in mnenji nacionalne knjižnice ocenita ustreznost:

- obsega, izbora in strokovne ureditve knjižničnega gradiva v knjižnici,
- števila in usposobljenosti strokovnih delavcev,
- prostora in opreme,
- organiziranosti knjižnice.

Knjižnica dobi pozitivno strokovno oceno, če izpolnjuje pogoje oziroma se približuje normativom v skladu s triletnim razvojnim načrtom iz 37. člena zakona.

49. člen

Inšpektor za knjižnice ob rednih ali izrednih inšpekcijskih pregledih preverja, ali knjižnica še izpolnjuje pogoje za izvajanje javne službe in pri tem ravna v skladu z 62. in 63. členom zakona.

50. člen

Knjižnica, ki ob izdaji prve odločbe presega minimalne pogoje, ki jih določa ta pravilnik, obdrži že dosežene pogoje. Taka knjižnica za svoj nadaljnji razvoj upošteva približevanje normativom iz 37. člena zakona in veljavnim standardom in strokovnim priporočilom iz 11. člena zakona.

PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

51. člen

Strokovni delavci iz drugega odstavka 14. člena tega pravilnika, ki v času uveljavitve pravilnika ne izpolnjujejo pogojev glede stopnje izobrazbe, morajo te pogoje izpolniti v petih letih od uveljavitve tega pravilnika.

52. člen

Zadnji odstavki 11., 12., 14., 15., 17. člena začnejo veljati po sklenitvi pogodbe med ministrstvom za kulturo in območno knjižnico. Knjižnica opravlja posebne naloge območne knjižnice v obsegu, ki ga določa pogodba.

53. člen

Mnenje o izpolnjevanju pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti za izdajo prvih odločb za prvi vpis v razvid knjižnic izda NUK na podlagi podatkov, ki jih je pridobil od knjižnic na posebnem obrazcu (vprašalniku) o stanju za leto 2002 oziroma za knjižnice, ki ne poročajo vsako leto, po zadnjem evidentiranem stanju pred uveljavitvijo tega pravilnika.

54. člen

Za splošno knjižnico je do uskladitve organiziranosti z 19. členom zakona, za pravilnost podatkov in za pravočasno posredovanje izpolnjenih vprašalnikov v NUK odgovoren direktor javnega zavoda, katerega del je knjižnica.

55. člen

Novoustanovljenim knjižnicam, vključno s knjižnicami, ki pridobijo soglasje pristojnega ministrstva za izvajanje javne službe na podlagi koncesije, se prva odločba izda za začetek izvajanja dejavnosti.

56. člen

Novoustanovljene knjižnice morajo doseči minimalni obseg zbirke, določen v tem pravilniku, v roku 9 let od svoje ustanovitve, razen splošnih knjižnic, ki morajo ta pogoj izpolnjevati že ob začetku svojega delovanja.

57. člen

Katalog aktivnega dela knjižnične zbirke knjižnice, razen šolske knjižnice v osnovnih šolah in dijaških domovih, mora biti javno dostopen v vzajemnem bibliografskem sistemu ali preko svetovnega spleta najkasneje v roku 6 let od uveljavitve tega pravilnika.

58. člen

Krajevne knjižnice oziroma izposojevališča se vključijo v vzajemni bibliografski sistem najkasneje v treh letih od uveljavitve tega pravilnika.

59. člen

Z dnem uveljavitve tega pravilnika preneha veljati pravilnik o strokovnih in tehničnih pogojih za začetek dela knjižnic (Uradni list SRS, št. 28/85).

60. člen

Mreža splošnih knjižnic je priloga in sestavni del tega pravilnika.

61. člen

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 612-197/2002-27

Ljubljana, dne 18. julija 2003.

EVA 2003-3511-0034